

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ ЗА НАЯВНОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАННЯ

Гончарова Є. Є.

*Кандидат педагогічних наук, викладач кафедри іноземних мов з латинською
мовою та медичною термінологією*

*Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна
академія»*

м. Полтава, Україна

Актуальність теми полягає у тому, що хоча сучасна практика навчання у ВНЗ одним із шляхів підвищення ефективності навчального процесу вбачає реалізацію механізмів диференціації, залишаються питання, що потребують більш глибокого вивчення – залежність ефективності реалізації диференційованого підходу від діагностики й урахування індивідуально-психологічних особливостей майбутніх фахівців задля подальшої розробки засобів управління навчально-пізнавальним процесом та застосування спеціальних умов і технологій навчання.

Останнім часом упорядковується тенденція трансформації ідеї диференціації навчання в ідею розвитку компетентності особистості за умови вибору оптимальних форм і методів навчання. У свою чергу, вибір методів навчання має базуватися не лише на рівні навчальних досягнень студентів, який сам по собі не надасть повного спектру інформації для подальшої організації навчального процесу. Основним критерієм для вибору оптимальних шляхів організації процесу навчання іноземної мови (ІМ) є врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів [7].

Диференціація навчання передбачає використання дидактичних засобів залежно від переважальних типів запам'ятовування студентів. Специфіка викладання ІМ полягає в необхідності запам'ятовувати значно більший об'єм навчального матеріалу порівняно з фаховими дисциплінами, які викладаються рідною мовою. З огляду на це, застосування дидактичних засобів як «опорних сигналів» (дидактико-методичних опор) для сприйняття, відтворення та запам'ятовування отриманої у процесі навчання інформації мають особливо важливе значення саме при вивченні ІМ.

Результативність процесу навчання, значною мірою, залежить від якості використовуваних навчально-методичних засобів та вміння викладача раціонально

організувати їх застосування. «Засоби навчання відіграють у педагогічній діяльності таку ж роль, як знаряддя праці у будь-якому виробничому процесі» [5, с. 4]. Використання сучасних та перспективних засобів навчання дозволяє: послабити суперечність між зростаючим об'ємом інформації та обмеженістю часу на її вивчення; збільшити кількість та розширити доступність різноманітних джерел інформації; раціоналізувати та прискорити процес засвоєння фахових дисциплін; підвищувати загальнокультурний рівень студентів; надати студентам додаткову можливість для самоактуалізації, саморозвитку, самореалізації; стимулювати студентів до самоосвіти [1; 5]. Застосування сучасних та перспективних засобів навчання за умови диференціації навчання сприяє гнучкій варіативності індивідуальної співпраці з кожним студентом із урахуванням його індивідуально-психологічних особливостей та рівня навченості, наприклад, можливість консультувати студентів у режимі on-line, надавати додаткові завдання на електронних носіях тощо.

Звернення до сучасних та перспективних засобів навчання обумовлено зростанням науково-технічного прогресу, стрімким збільшенням обсягу та ускладненням нової інформації. Сучасні комп'ютери надають можливість структурувати інформацію та заносити її у бази даних, сприяють швидкому пошуку необхідної інформації за рахунок використання комп'ютерних телекомунікацій. Використання графічних, моделювальних, обчислювальних та мультимедійних можливостей комп'ютерів у процесі навчання дає змогу викладачеві проектувати та реалізувати у практичній діяльності додаткові варіанти подання навчального матеріалу.

Пояснення викладача завжди підсилювалися демонстрацією предмета засвоєння, представленого у почуттєвій формі (схеми, діаграми, моделі та ін.).

І. Малафіїк, виходячи з того, що 90% інформації, яка сприймається людиною, надходить до неї через зоровий канал, а образне мислення є домінуючим, в окрему групу засобів навчання вирізняє *засоби наочності*. Слово «наочний» у педагогіці він визначає не як можливість одержати зорове сприймання, а як можливість виділити в складному об'єкті прості елементи, «кожен з яких для нас є певним первинним чуттєвим образом» [6, с. 101], а сам об'єкт вивчення маємо можливість розглядати «як певну сукупність цих чуттєвих елементів» [6, с. 101]. Основна функція засобів візуалізації – ілюстративність, надання допомоги щодо глибокого розуміння та сприйняття інформації про певні предмети чи явища. Візуалізація сприяє

представленню інформації в образному, компактному, зручному для використання у процесі викладання вигляді.

Визначення ідеальної візуалізації зробив В. Болтянський – наочність = ізоморфізм + простота [2, с. 305]. Ізоморфізм у загальному понятті – аналогія, модель; відповідність між об'єктами, що виражає тотожність їх структури побудови. Ізоморфізм мовних планів – паралелізм в організації звукової та змістової сторін мови [8, с. 480]. Якісні засоби наочності мають відображати суттєві ознаки об'єкта чи явища, зберігаючи при цьому простоту його відображення.

За впливом на органи чуття засоби навчання розподіляються на вербальні, візуальні, кінестетичні. Жоден із зазначених видів не має абсолютної переваги порівняно з іншими. Як зазначалося вище, основний об'єм інформації людина отримує завдяки зоровим аналізаторам, однак дослідженнями науковців встановлено, що при комплексному зоровому та слуховому сприйманні засвоюється більший об'єм інформації. За визначенням Дж. Бруннера «межа упізнавання для зорових, слухових та інших подразників не тільки залежить від їх тривалості, інтенсивності й характеру, але також, у значній мірі, змінюється в залежності від кількості альтернатив, запропонованих суб'єкту. Інакше кажучи, об'єм очікуваної різноманітності підвищує межу упізнавання кожного елемента множини подразників» [3, с. 35].

Використання дидактико-методичних опор надає допомогу у продуктивному засвоєнні нової інформації, дозволяє зрозуміти сукупність її окремих складових та логічних зв'язків між ними, активізує процес запам'ятовування [9]. Отже, вибір засобів навчання зумовлюється цілями навчання, змістом навчальної інформації та переважальним типом запам'ятовування студентів (слуховим, зоровим, моторно-слуховим і комбінованим).

Таким чином, можна дійти висновку, що форми, методи й засоби диференціації навчання можуть інтегрувати між собою з різним ступенем мобільності, але з обов'язковим урахуванням їх взаємозв'язку. Особливістю застосування в умовах диференціації навчання розмаїття організаційних форм, методів і засобів навчання є свідомо сплановане спрямування процесу навчання на використання наявного потенціалу та подальший усебічний його розвиток з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей, можливостей та здібностей кожного зі студентів.

Література

1. Арбузова Е. Н. Конструирование и применение комплексов средств обучения для методической подготовки студентов-биологов в условиях информационно-предметной среды вуза / Е. Н. Арбузова, Л. В. Усольцева. – Омск : ОмГПУ, 2010. – 162 с.
2. Болтянский В. Г. Беседы о математике. Книга II Дискретные объекты / В. Г. Болтянский, А. П. Савин.. – М. : «ФИМА» МЦНМО, 2002. – 368 с.
3. Брунер Дж. Психология познания. За пределами непосредственной информации / Джером Брунер [пер. с англ. К. И. Бабицкий]. – М. : Прогресс, 1977. – 413 с.
4. Гончарова Є. Є. Диференціація навчання фахових дисциплін майбутніх учителів іноземної мови у вищих педагогічних закладах: дис. ...кандидата пед. наук : 13.00.09 / Гончарова Євгенія Євгенівна. – Полтава, 2015. – 252 с.
5. Зайцев В. А. Методика использования технических средств обучения и воспитания, новых информационных технологий в процессе преподавания гуманитарных дисциплин : Учебно-методическое пособие / В. А. Зайцев, И. Ю. Устинов. – Воронеж : ВАИУ, 2008. – 96 с.
6. Малафіїк І. В. Дидактика : [навчальний посібник] / Іван Васильович Малафіїк. – К. : Кондор, 2005. – 397 с.
7. Николаева С. Ю. Индивидуализация обучения иностранным языкам / София Юрьевна Николаева. – К. : Выща школа, 1987. – 138 с.
8. Советский энциклопедический словарь [гл. ред. А. М. Прохоров] – 3-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1985. – 1600 с.
9. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе / Сергей Филиппович Шатилов. – М. : Просвещение, 1977. – 294 с.